

TÜRKİYE İLE İRAN ARASINDA HUDUT HATTININ TAYİNİNE DAİR İTİLAFFNAME

Türkiye Reiscumhuru Hazretleri ve Haşmetlü İran Şahı Hazretleri,

Türkiye ile İran arasındaki hudut hattını-kat'i surette tesbit ve bu veçhile milletleri arasında mevcut iyi anlaşmayı ve kardeşçe dostluk münasebetlerini takviye arzusu ile aynı derecede mütehassis olarak bu maksatla bir itilaf aktine karar vermişler ve müteakiben murahhasları olmak üzere:

Hariciye Vekili Dr. Tevfik Rüştü Beyefendi ile Hariciye Veziri Muhammed Ali Han Foroghi'yi tayin etmişlerdir.

Usulüne muvafık mezuniyeti haiz olan bu murahhaslar aşağıdaki Maddeler hakkında mutabık kalmışlardır:

Madde - 1

Türkiye İran arasındaki hudut Aras nehri Karasu ırmağının telaki noktasında İran arazisinde kain 1 numaralı hudut taşından başlar. Badehu Karasu ırmağının thalweg hattını Borolan gölüne kadar takip eder. Oradan Karasu membalarının 100 metre cenubu şarkisindeki tepeye kadar bir hattı müstakim halinde gider; mezkûr tepenin şark ve şimal cihetlerinden geçerek tepeyi İrana bırakır. Müteakiben hat şimali garbiye doğru daha ziyade meylederek Karasu membalarının hemen üzerindeki Borolan kayalıklarına vasil olur. Hudut hattı 2 numaralı taştan sonra 3 numaralı taş ile küçük ağıri istikametinde 4, 5, 6, 7 ve 8 numaralı taşlardan geçerek Borolan gölünün en şimali sahiline hattı müstakim üzere 16 kilometre, 600 metre ve Küçük Ağıri Dağın en yüksek noktasına 6 kilometre, 400 metre mesafede kain bulunAn 9 numaralı taşa kadar bir hattı müstakim takip eder. Badehu Bilidjan-Cheyhbabou yolunu 1700 metrelik bir mesafenin sonuna kadar mütevaziyen takip eder ve bu noktadan ilerliyerek Todjik tepenin 100 metre cenubu şarkisine vasil olur ve mezkûr tepeyi Türkiyeye bırakır. Müteakiben hat cenup cenubu garbiye doğru meylederek, Todjik köyünün 150 metre şarkından geçer ve bu köyü Türkiyeye bırakır ve aynı istikamette devam ederek Cheyhbabounun 3000 metre şarkında kain Top mevkiinin 100 metre garbinden geçer ve Topu İrana bırakır. Oradan hat Cheyhbabounun 2500 metre cenubu şarkisinde kain tepeye doğru teveccüh eder. Mezkûr tepenin zirvesinden geçerek Hasanağa köyünün 1300 metre şarkında bulunan tepeye kadar cenubu garbiye doğru gider ve bu sonuncu tepenin zirvesinden geçer; badehu hat Hasanağa köyünün 800 metre cenubunda kain tepeye kadar garbe teveccüh eder ve bu tepenin zirvesinden geçer. Oradan 500 metre cenubu garbide kain tepenin zirvesinden geçerek cenuba doğru 1500 metre sırtı iner ve Salepin cenubu şarkisinde 2000 metrede kesin bir noktaya kadar gider, sonra 1948 rakımlı tepenin 800 ve 1000 metre şimalinde bulunan başlıca, iki irtifan arasındaki boyundan geçer.

Badehu hat, hattı baladan 1948 rakımlı tepeye kadar giderek üzerinden geçer; oradan hat Ayou - Beğ dağları tepelerinin taksimi miyah hattını cenuba doğru Yarım Kaya-Guijo yolu dirseğinin 700 metre şimali garbisinde bulunan mezkûr dağların cenup tepesine kadar takip eder. Mevzubahis dirsek bu yolun üzerinde Yarım Kayanın 3500 metre şimali şarkisinde ve Gurionun 6300 metre cenubu garbisinde kaidir.

Oradan, hat yukarı Yarım Kayanın 200 metre şimalinde bulunan dört yol ağzına kadar Yarım Kaya-Guijo yolunun 200 metre garbinden bu yola müvazi olarak devam eder ve mezkûr dört yol ağzının İrana bırakır. Oradan hat Yarım Kaya Boulakbachi yolunun üzerinde Yarım Kayanın 600 metre garbinde kain bir noktaya kadar garbe doğru iner; badehu bataklık sahilinin en şimali nokasına kadar cenuba doğru inerek bu noktadan hat bataklığın ortasına teveccüh eder ve Tchoukour - Rech'in 500 metre şimalindeki cenup sahiline kadar bataklığın ortasını takip eder. Oradan hat garba doğru döner ve 1668 rakımlı tepenin zirvesine vasil olur. Tchoukour - Reche ve Cneytan Abad İrana, Guirberan ise Türkiyeye kalır.

İran köyü olan Cheytan Abad ile Türk köyü olan Guirberan arasında kain bu noktadan itibaren hudut Bazırgan garbında Guirberan tepesinin sırtına çıkar ve Gurdji Boulak, Nazik, Kara Koymaz Türk köyleriyle Bazırgan, Kedjot, Bach Kend, Marokeumou İran köyleri arasında taksimi miyalı hattını takip eder, badehu Marokeumou ve Tawla (Türk) arasındaki boyunu geçer ve Kasoluo, Chekh Asker harabelerini İrana terkedererek Khodja Dağ kayalıklarına vasil olur. Kanly-Baba'nın Zindo, Dachy ve Ak Dağ zirvelerinden geçer. Djevzar köyünün İrana bırakarak ve Ak

Dağ ve Kalender zirvelerinden geçerek Nifto, Salman-Abad ve Pir Ahmet İran köyleri tarlalarile Deuchourma Türk köyünün tarlalarını birbirinden ayırdıktan sonra Bayazit ve Avadjik arasında daima taksimi miyah hattını takip ederek Khezine Guedoka vasil olur.

Khezine Guedouk'dan, hudut, Kyzyl-Kaya köyünün Türkiyeye, Siwmagoul köyü ile Kourou-Geul gölünü İrana bırakarak Kara Güney tepesinden geçer, Egritchay ırmağını Top-Agh-Dah'da kateder. Kala Agh Dağ'dan geçer, Nado köyünü İrana, Egritchay köyünü de Türkiyeye bırakır, Kyzyl Zialet tepelerine vasil olur ve Agh Djak ve Khan Guedouk boyunlarından, Sarı Tchimen dağlarından, Doumanlou'nun garp zirvesinden, Kara Bourga boyunundan geçer; Shekh Selo köylerini İran arazisinde bırakarak Nawour tepesini aşarak, Yekmala köyünü İran arazisinde bırakarak Richkandan, Davra ve Akhourik, arasındaki tepelerden Guevra Begzadan, Gueveri Makhine ve Khydyr Babadan geçer.

Khydyr Babadan itibaren hudut hattı Dasena gölünün 2000 metre şarkından geçerek cenup istikametinde 8000 rakımlı tepeye kadar taksim miyalı hattını takip eder; 1000 metre daha tepeler üzerinden aynı istikamette devam eder; badehu cenubu şarkiyeye meyleder ve bu yeni istikamette 600 metre budünde tepeleri takip eder; bundan sonra 500 metre mesafede kain bir tepenin zirvesine kadar yeniden cenuba döner, 250 metre şimali şarki istikametinde kain Mümtet tepeyi İrana terkeder. Oradan 500 metre cenubu şarkide kain yüksekliğin zirvesine kadar hattı balayı takip eder, badehu Heratilsou (Heratilden gelen dere) ile Kotour Tzhaym birleştikleri noktaya kadar cenubu garbiye doğru iner. Sonra hat, bu mevkie 800 metre mesafede kain zirveye kadar cenuba doğru yamacı çıkar ve oradan daima cenup istikametinde Kani - Reche vadisine iner, bu vadinin thalweg hattını 700 metre garba doğru, sonra 500 metre de cenuba doğru takibeder; badehu doğrudan doğruya cenupta kain Molla Memed daghına doğru yükselen uzun sırtı çıkar, Molla Memed daghını ikiye ayırır, Molla Memed daghına 250 metre mesafede ve hududun 250 metre şarkındaki irtifai İrana bırakır.

Molla Memed daghından itibaren hat 800 metre bir mesafe üzerinde Qichlanın 200 metre şarkında yol üzerinde kain bir noktaya kadar sırtı takip eder ve Qichlayı Türkiyeye bırakır.

Sonra hudut yolun dirseğinin 1750 metre cenubunda kain tepeye kadar cenubu şarkıye doğru taksimi miyah hattını takibeder. Bu noktadan hat, tepeler üzerinden oraya 2200 metre mesafede derenin içinden geçen yolun üzerinde kain noktaya kadar cenuba doğru iner; bu noktadan 300 metrelik bir mesafe üzerinde cenuba doğru yamacı çıkar, cenuba garbiye doğru sirta vasil olur ve buraya 500 metre mesafede kain bir tepeye kadar gider. Badehu oradan 900 metre mesafede Tarsava, Tchelik, Achaga yolunun dereyi geçtiği noktaya kadar tepeler istikametini takiben cenuba doğru iner, bu derenin thalweg hattını 500 metre imtidadınca garba doğru takibeder, sonra sırtlardan geçerek buraya 1700 metre mesafede kain 8200 rakımlı tepeye kadar çıkar. Badehu hat Koutch dağına kadar cenubu şarkıye doğru tepeleri takibeder, Koutch dağından itibaren Kach Koul boynunu geçerek Sourawou dağına kadar hattı balayı takibeder. Sourawou dağlarından, hudut mütemadiyen taksimi miyalı hattını takiben Barouch - Khoran dan geçer (Barouch Khoran köyünü İran arazisinde bırakır) Haravil dağı, Khana Sour boynunu, Belako yu, Sarı Trhitchek i, (Kalık köyünü İran arazisinde bırakarak) Kepper'i, Sorian'ı, Berhebine dağı, Sultani boynunu, Barazivan dağı, Perikhan'ı, Keifarouk'u. Maidan ve Kotoul Dagh'ı takibeder.

Hudut hattı Kotoul dağının 2869 rakımlı tepesinden hareketle cenubu şarkıye doğru hattı balayı takiben Bajirguenin 1600 metre şarkında Baradost ırmağının üzerinde kain bir noktaya kadar gider, 1890 rakımlı irtifam cenuba doğru devamını teşkil eden sırtı İrana terkeder (binaenaleyh hattı hudut dereden geçer). Oradan hat cenubu şarkıye doğru gider ve CXLVIII ve CXLVII numaralı hudut taşlarının bulunduğu tepeden geçerek şarkı cenubiye doğru döner ve tepeye 450 metre mesafede bulunan Ekmalouk ırmağına kadar gider. Badehu 2300 rakımlı tepenin 800 metre garbinde kain irtifaa kadar Ekmalouk deresi boyunca yükselir. Oradan 2530 rakımlı tepeye kadar hattı balayı takip eder. Badehu Alosanın 1500 metre garbında kain bir noktaya kadar, 2500 metre imtidadınca cenubu garbiye doğru hattı balayı takip eder. Alosan İrana kalır. Oradan hat takriben 2500 metre mesafede bulunan sırtın dirseğine kadar cenup istikametinde bu sırtı, takip eder. Badehu Alader Dagh'ına kadar daima sırtları takip ederek şarka doğru döner. Sonra, Paquiden gelen dere ile Berdereche Tchay'in birleştikleri noktanın 2400 metre şimalinde bulunan zirveye kadar cenubu şarkıye doğru sırtları iner. Oradan hat, yukarıda zikrolunan birleşme noktasına kadar cenuba doğru iner. Sonra Berdereche Tchay'in thalweg hattını bu çayın Garachine Dagh'ının 1000 metre garbından inen dere ile birleştiği noktaya kadar takip eder. Hat cenuba doğru 1600 metre imtidadınca bu derenin thalweg hattını takip eder; sonra Garachine Dagh'ının garp zirvesine kadar cenubu şarkıye doğru giden sırtı çıkar. Eli ve Paqui mevkileri Türkiye'ye, Maz Bichö mevkii İrana kalır.

Garachine Dagh'dan itibaren hudut Kouna Hoter, Zinwi Taboutan, Helane, Col Kelechineden geçer ve Delamper dağının zirvesine çıkarak Türkiye - Irak hududundaki 99 numaralı hudut taşına vasil olur.

1 numaralı hudut taşından Irak hududundaki 99 numaralı taşın kadar hudut hattının doğru bir tarzda çizilmesi ve tafsilatı için, Yüksek Akitlerin murahhasları tarafından tasdik ve müteahhasları tarafından imza olunan ve bu itilafnameye merbut bulunAn (1: 84000 ve 1: 50000 mikyasında) XVIII - XIX - XX - XXI - XXII - XXIII a - XXIII - XXIV ve XXV numaralı 9 adet harita ile bir adet (calgue) a müracaat edilecektir. (Mevki isimlerinin, imlası yukarıda zikrolunan haritalar ve "calque" daki isimlerin imlasına mutabık olacaktır.

Madde - 2

Birinci maddede tasrih edilen hudut hattını arazi üzerinde tayin etmek üzere bir tahdit komisyonu teşkil edilecektir.

Bu komisyon, ikisi Türkiye Hükümeti, ikisi de İran Hükümeti tarafından tayin olunacak dört murahhasan mürekkep olacaktır.

Tahdit komisyonu 1932 Haziranı içinde içtima edecek ve mesaisinde işbu itilafnamedeki tarihleri en yakından takibe gayret edecektir.

Komisyonun masrafları Türkiye ile İran arasında mütesaviyen taksim edilecektir.

Akif Devletler; komisyonun vazifesini ifa edebilmesi için lazımgelen ikamet, amele, malzemeye (kazıklar, sını taşları) müteallik tekml hususlarda, gerek doğrudan doğruya, gerek mahalli memurlar vasıtasile Tahdit Komisyonuna muavenet etmeği deruhde ederler.

Mezkür Devletler bundan başka komisyon tarafından vazolunacak nirengi noktalarını, hudut işaretlerini, kazıkları ve sınır taşlarını muhafaza ettirmeği de taahhüt ederler.

Hudut taşları birinden diğeri görülebilecek surette vaiedilecek ve üzerlerine numara konulacaktır. Bunların mevkileri ile numaraları bir harita üzerinde gösterilecektir.

Hududun tahdidine ait kat'i zabıtname ve buna merbut, haritalarla vesikalar ikişer asli nüsha olarak tanzim edilecektir.

Madde - 3

İşbu itilafname tasdik olunacak ve tasdiknameler mümkün mertebe süratle Ankarada teati edilecektir.

İtilafname musaddak nüshalar teati edilir edilmez, mer'iyete girecektir.

Baladaki maddeleri tasdikan isimleri yukarıda zikredilen murahhaslar işbu itilafnameyi imza ve zirini temhir etmişlerdir.

Tahranda 23 Kanunusani 1932 tarihinde iki nüsha olarak tanzim edilmiştir.

(İmzalar)